

УДК 378.018.8.011.3-051:[613-047.22+004-047.22]
DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-294-301

УСАТОВА Ірина –

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри спортивних ігор
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9485-6111>
e-mail: usat_ova@ukr.net

ВЕДМЕДЮК Артем –

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4904-7841>
e-mail: artemved777.81@vu.cdu.edu.ua

УСАТОВ Богдан –

аспірант кафедри освітнього менеджменту,
артменеджменту і соціальної роботи
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8380-4420>
e-mail: usatov.bohdan522@vu.cdu.edu.ua

ШМИГОЛЬ Роман –

аспірант кафедри освітнього менеджменту,
артменеджменту і соціальної роботи
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4092-5167>
e-mail: shmygol.roman@vu.cdu.edu.ua

СИНЕРГІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ТА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

У статті розглянуто проблему інтеграції здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей у процес професійної підготовки майбутніх педагогів у контексті сучасних трансформацій освіти, спричинених глобальними викликами цифровізації, інформатизації та посилення ролі здоров'я в освітньому середовищі. Обґрунтовано доцільність використання синергетичного підходу, який забезпечує взаємопідсилення двох ключових складових сучасної педагогічної компетентності: здатності до збереження і зміцнення здоров'я та ефективного застосування цифрових технологій у професійній діяльності. Наголошено, що саме така інтеграція сприяє формуванню нового типу педагога – фахівця, який поєднує технологічну грамотність із гуманістичними цінностями, відповідальністю за психофізичний стан власний і своїх вихованців.

Підкреслено міждисциплінарний характер досліджуваної проблеми, що поєднує педагогічні, психологічні, інформаційно-технологічні та валеологічні аспекти. Здоров'язбережувальна компетентність визначена як інтегративна характеристика особистості майбутнього педагога, яка включає систему знань, умінь, ціннісних орієнтацій і поведінкових стратегій, спрямованих на підтримання фізичного, психічного й соціального благополуччя, профілактику професійного виснаження та формування культури здорового способу життя в освітньому процесі. Цифрова компетентність розглядається як здатність ефективно, критично та безпечно застосовувати цифрові інструменти й ресурси в навчальній, комунікаційній і науковій діяльності, що створює передумови для індивідуалізації та оптимізації освітнього процесу.

Доведено, що синергія зазначених компетентностей сприяє формуванню цілісної професійної готовності майбутніх педагогів до інноваційної діяльності, розвитку цифрової культури, підвищенню якості освітнього процесу та зміцненню здоров'язбережувального потенціалу освітнього середовища.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, цифрова компетентність, професійна підготовка педагогів, синергія, міждисциплінарний підхід, інноваційна освіта.

USATOVA Iryna –

Ph.D in Pedagogy, Senior Teacher
of the Department of Sports Games
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9485-6111>
e-mail: usat_ova@ukr.net

VEDMEDIUK Artem –

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor
of the Department of Theory and Methods
of Physical Education
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4904-7841>
e-mail: artemved777.81@vu.cdu.edu.ua

USATOV Bohdan –

Graduate Student, Department of Educational,
Art and Socio-Cultural Management and Social Work
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8380-4420>
e-mail: usatov.bohdan522@vu.cdu.edu.ua

SHMYHOL Roman –

Graduate Student, Department of Educational,
Art and Socio-Cultural Management and Social Work
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4092-5167>
e-mail: shmygol.roman@vu.cdu.edu.ua

SYNERGY OF HEALTH-PRESERVING AND DIGITAL COMPETENCE IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH

The article explores the problem of integrating health-preserving and digital competences into the professional training of future teachers under the conditions of modern educational transformations. It is emphasized that the issue is not limited to the traditional pedagogical context but requires an interdisciplinary vision that involves pedagogy, psychology, information technology, and valeology. Such an approach allows for a deeper understanding of the mechanisms by which future teachers can acquire holistic professional readiness, combining technological literacy with the values of health preservation and personal well-being.

The relevance of the study is determined by the increasing role of digitalization in all spheres of education, which, while opening wide opportunities for access to information and interactive learning, at the same time generates risks related to physical inactivity, psycho-emotional overload, and deterioration of students' health. Therefore, the synergistic integration of digital and health-preserving competences becomes a necessary condition for ensuring sustainable professional development of teachers and promoting a culture of healthy living in the educational environment.

Health-preserving competence is defined as an integrative personal characteristic that enables a teacher to consciously maintain and strengthen their own health, manage physical and psycho-emotional resources, and serve as a role model for students in developing a healthy lifestyle. Digital competence is interpreted as the ability to effectively and responsibly use digital tools, resources, and platforms to optimize the learning process, monitor physical condition, reduce excessive cognitive load, and provide opportunities for individualization of educational trajectories.

The synergy of these competences is seen as a powerful factor in shaping readiness for innovative pedagogical activity. The article highlights that only their integrated application can ensure the development of teachers capable of implementing modern educational standards, enhancing motivation for learning, and forming students' responsible attitudes toward health in a digitalized society.

Key words: health-preserving competence, digital competence, teacher training, synergy, interdisciplinary approach, innovative education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Однією з найважливіших тенденцій сучасної освіти є інтеграція різних видів компетентностей у професійну підготовку педагогічних кадрів. У сучасному світі, де здоров'я людини розглядається як стратегічний ресурс суспільного розвитку, а цифрові технології – як універсальний інструмент забезпечення освітнього процесу, постає потреба в їх органічному поєднанні. Проте аналіз практики функціонування системи вищої педагогічної освіти засвідчує наявність суперечностей. З одного боку, на нормативному рівні декларується важливість формування здоров'я-збережувальної компетентності та цифрової грамотності студентів, з іншого – у реальних умовах освітнього середовища ці дві сфери переважно розвиваються ізольовано, що знижує ефективність професійної підготовки майбутніх учителів.

Виникає проблема фрагментарності професійної підготовки: майбутні педагоги оволодівають знаннями про здоров'я-збережувальні технології, але не завжди готові реалізовувати їх із використанням сучасних цифрових інструментів. Водночас цифрова компетентність часто розвивається в контексті технічних чи інформаційних завдань, без глибокого усвідомлення її ролі у підтриманні та збереженні здоров'я учасників освітнього процесу. Такий розрив між компонентами професійної підготовки створює загрозу неготовності молодих педагогів до практичного впровадження іннова-

ційних здоров'я-збережувальних підходів у цифровізованому освітньому середовищі.

Крім того, сучасні соціально-політичні та економічні умови, зокрема війна в Україні, посилюють актуальність цієї проблеми. Освітній процес дедалі більше зміщується у дистанційний та змішаний формати, що вимагає від педагога умінь створювати безпечне, здоров'я-збережувальне та водночас технологічно ефективне середовище. Таким чином, недостатня інтегрованість здоров'я-збережувальної та цифрової компетентності стає серйозним викликом для системи вищої освіти, оскільки унеможливорює комплексне забезпечення професійної готовності майбутніх педагогів до діяльності в умовах цифрової освітньої реальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками у науковій літературі спостерігається помітне зростання кількості праць, присвячених двом взаємопов'язаним, проте здебільшого автономно досліджуваним напрямкам: формуванню здоров'я-збережувальної компетентності майбутніх педагогів та розвитку цифрової компетентності викладачів і студентів.

У межах першого напрямку увага науковців зосереджена на теоретико-методологічному обґрунтуванні сутності здоров'я-збережувальної компетентності, визначенні її структурних компонентів і педагогічних умов формування. Науковці В. Самілик та Л. Кохно підкреслюють, що здоров'я-збережувальна компетентність виступає

інтегративною характеристикою майбутнього вчителя, яка забезпечує здатність поєднувати професійні завдання з дотриманням принципів збереження фізичного та психічного здоров'я учнів [17]. Дослідження О. Дудко акцентують увагу на значущості впровадження здоров'язбережувальних технологій у процес професійної підготовки педагогів, розглядаючи їх як ефективний засіб профілактики професійного вигорання та підтримання психоемоційної рівноваги майбутніх учителів [5].

Другий напрям репрезентований працями, що розкривають значення цифрової грамотності як ключового чинника ефективності освітнього процесу. Зокрема, Т. Щербан та П. Хома підкреслюють, що розвиток цифрової компетентності є не лише передумовою адаптації педагогів до вимог цифрового суспільства, а й вагомим чинником інноваційності сучасної освіти [22]. Дослідження С. Крамар акцентують увагу на потребі системної цифрової підготовки майбутніх учителів, яка охоплює не лише оволодіння базовими інформаційно-комунікаційними навичками, а й здатність інтегрувати цифрові інструменти у власну педагогічну діяльність для підвищення її результативності та мотиваційного потенціалу [10].

Разом із тим, у науковому дискурсі фіксується недостатній рівень інтеграції зазначених двох компетентностей. Так, О. Білоножко (2024), а також М. Цуркан, А.-Х. Ляковська та І. Харовська (2025) наголошують, що здоров'язбережувальна й цифрова компетентності переважно досліджуються як самостійні феномени, без належного акцентування на їх взаємодоповнюваності [2; 20]. Такий підхід створює певну прогалину у системі професійної підготовки педагогів, оскільки саме їхня синергія здатна сформувати комплексну готовність до інноваційної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища, позначеного одночасно викликами цифровізації та потребою у збереженні здоров'я всіх учасників освітнього процесу.

Отже, аналіз сучасних досліджень засвідчує наявність значного наукового інтересу до проблем формування як здоров'язбережувальної, так і цифрової компетентностей у педагогічній освіті. Проте відсутність їх цілісного розгляду в єдиній системі актуалізує потребу у розробці міждисциплінарного підходу.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні інтеграції здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні тенденції розвитку освіти засвідчують необхідність формування в майбутніх педагогів інтегрованих компетентностей, що поєднують цифрову грамотність із здатністю до збереження й зміцнення здоров'я. Це зумовлює потребу в теоретичному осмисленні концептуальних підходів, які можуть стати методологічною основою процесу інтеграції зазначених компетентностей у професійну підготовку.

Насамперед визначальним є синергетичний підхід, який безпосередньо відображає концептуальну основу представленого дослідження. Як

зазначає О. Вознюк, синергія у професійній освіті створює ефект взаємодієсилання, коли інтеграція кількох компетентностей приводить до появи якісно нового освітнього результату [4]. У контексті здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей це означає, що студенти здатні використовувати цифрові ресурси не лише як інструменти навчання, а й як засоби підтримки фізичного та психоемоційного здоров'я. Подібну позицію відстоюють і сучасні дослідники: на переконання Г. Цюй (2019) [21] та К. Барбашиної (2021) [1], цифрові технології, інтегровані в освітній процес із дотриманням принципів well-being, сприяють зниженню рівня стресу, формуванню стійкості до викликів навчального середовища та підвищенню результативності освітньої діяльності.

Варто підкреслити, що однією з провідних методологічних орієнтацій виступає міждисциплінарний підхід, оскільки інтеграція цифрових технологій і здоров'язбереження не може бути забезпечена в межах однієї наукової галузі [19]. На думку О. Кравченко, саме міждисциплінарність дозволяє створювати освітнє середовище, яке поєднує досягнення педагогіки, психології, медицини й інформаційних технологій у контексті формування життєво необхідних компетентностей [9].

Досвід світової освітньої практики свідчить про ефективність міждисциплінарних програм у формуванні готовності педагогів до вирішення складних завдань сучасної школи, серед яких важливе місце посідає забезпечення здоров'я учнів у цифровому середовищі.

Компетентнісний підхід залишається одним із провідних орієнтирів сучасної освіти, адже саме він задає цільовий вектор її розвитку. В. Луначек акцентує, що у сфері педагогічної освіти компетентнісний підхід має спрямовуватися не на просте накопичення знань, а на формування вміння застосовувати їх у реальних умовах професійної діяльності [14]. Це співзвучно висновкам Європейської комісії, де зазначається, що цифрова компетентність сучасного вчителя є невід'ємною складовою його професійної ідентичності та має поєднуватися з умінням забезпечувати безпеку й здоров'язбережувальне освітнє середовище [8].

Таким чином, взаємодоповнюваність синергетичного, міждисциплінарного та компетентнісного підходів забезпечує методологічне підґрунтя для інтеграції здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей у підготовку майбутніх педагогів. Інтегративність цього підходу дозволяє адекватно відповідати на сучасні освітні виклики та формувати педагогів, здатних поєднувати інноваційність цифрових технологій із пріоритетом збереження здоров'я та благополуччя учнів.

Розкриваючи методологічні засади інтеграції здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей у професійну підготовку майбутніх педагогів, важливо перейти від загальнонаукових підходів до визначення конкретних педагогічних умов та принципів, які забезпечують ефективність цього процесу.

Передусім необхідною є системність, яка передбачає узгодження змісту, методів і форм

навчання в єдину цілісність. Як підкреслює Н. Бондар формування інтегрованих компетентностей можливе лише тоді, коли освітній процес будується як система, де кожен елемент взаємопов'язаний і працює на досягнення комплексного результату [3]. У цьому контексті цифрові засоби не є допоміжним інструментом, а стають складовою цілісної моделі здоров'язбережувального освітнього середовища.

Другим важливим принципом виступає практична спрямованість. На думку А. Рідкодубської, професійна підготовка педагога має сенс лише тоді, коли отримані знання трансформуються в уміння й досвід, безпосередньо застосовувані у професійній діяльності [16]. Це означає, що цифрові технології повинні інтегруватися у навчально-виховний процес через реальні педагогічні завдання, спрямовані на підтримку здоров'я студентів і школярів. Практична спрямованість забезпечує перехід від декларативного знання до компетентності як здатності діяти.

Принцип інноваційності визначає необхідність упровадження нових форм і методів, що поєднують цифрові рішення та здоров'язбережувальні технології. Дослідження О. Мурашенко засвідчує, що інноваційна діяльність у підготовці майбутніх учителів є ключовим чинником формування їхньої педагогічної мобільності й готовності до роботи в умовах постійних змін [15]. У цьому плані використання цифрових симуляторів, інтерактивних платформ та технологій моніторингу здоров'я може стати ефективним інструментом інтеграції.

Окремої уваги заслуговує принцип безперервності, який відповідає сучасній ідеї «lifelong learning». На переконання С. Криштанович та співавторів, безперервність освіти є умовою формування здатності педагога до саморозвитку та саморегуляції. У контексті інтеграції компетентностей це означає, що майбутній учитель має не лише оволодіти певним набором цифрових і здоров'язбережувальних умінь, але й бути готовим постійно їх удосконалювати, адаптуючи до нових технологічних і соціальних викликів [11].

Таким чином, реалізація синергетичного, міждисциплінарного та компетентнісного підходів у поєднанні з педагогічними умовами системності, практичної спрямованості, інноваційності та безперервності створює цілісне методологічне підґрунтя для інтеграції здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей у професійну підготовку майбутніх педагогів. Такий підхід забезпечує не лише високий рівень фахової підготовки, а й формування нової моделі педагогічної діяльності, орієнтованої на збереження здоров'я, розвиток стійкості та цифрову грамотність.

Визначення концептуальних підходів і педагогічних умов інтеграції здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей створює передумови для окреслення очікуваних результатів цього процесу. Їх можна розглядати як комплекс досягнень, що проявляються на рівні особистісного, професійного та соціального розвитку майбутнього педагога.

Насамперед інтеграція виступає чинником підвищення ефективності професійної підготовки. На думку О. Г. Кучерявого, якість сучасної педагогічної освіти визначається не лише змістовим наповненням навчальних дисциплін, а й здатністю поєднувати різні освітні впливи в єдиний компетентнісний результат [12]. У цьому контексті поєднання здоров'язбережувальних і цифрових практик забезпечує майбутнім педагогам не тільки засвоєння нових знань, а й формування досвіду їх практичного застосування в умовах реальної професійної діяльності.

Важливим результатом інтегрованої професійної підготовки є розвиток стресостійкості, яка в сучасних дослідженнях розглядається як одна з ключових умов педагогічної успішності. Залучення цифрових технологій у поєднанні з техніками саморегуляції, систематичним моніторингом фізичного стану та впровадженням здоров'язбережувальних практик створює підґрунтя для зниження рівня емоційного виснаження, профілактики професійного вигорання й підтримання психологічного благополуччя майбутніх учителів.

Не менш значущим напрямом є формування цифрової грамотності, яка посідає провідне місце серед компетентностей сучасного педагога. Цифрова компетентність у XXI столітті трактується як базова передумова реалізації освітніх програм різного рівня і профілю. Її інтеграція із здоров'язбережувальними орієнтирами забезпечує не лише ефективність використання цифрових інструментів, а й їхнє застосування з урахуванням безпеки, принципів ергономіки та психофізіологічних особливостей особистості.

Окремого значення в такому контексті набуває педагогічна мобільність, що передбачає готовність майбутніх учителів до швидкої адаптації в умовах динамічних змін освітнього середовища. Як підкреслює Т. Ларіна, мобільність сучасного педагога визначається не лише глибиною його професійних знань, а й здатністю до продуктивного використання цифрових ресурсів для організації навчального процесу, ефективної комунікації та особистісного саморозвитку [13]. У поєднанні зі здоров'язбережувальною орієнтацією це формує цілісну здатність учителя до гнучкої перебудови освітнього процесу без шкоди для власного здоров'я й благополуччя учнів.

Отже, очікувані ефекти інтеграції проявляються не тільки у підвищенні результативності професійної підготовки, але й у зміцненні психофізичного ресурсу майбутніх педагогів, розвитку їх цифрової компетентності та формуванні мобільності як стратегічної якості сучасного вчителя. Це підтверджує значущість інтегративного підходу та відкриває перспективи для побудови інноваційних моделей педагогічної освіти.

Практична реалізація синергії здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей у професійній підготовці майбутніх педагогів ґрунтується на розробленні інтеграційних моделей, що поєднують освітні інновації з потребами студентів. Однією з ефективних форм є модульні курси, які поєднують знання про фізичне та психоемоційне

благополуччя з цифровими інструментами – інтерактивними симуляціями, онлайн-щоденниками чи платформами моніторингу активності.

Значний потенціал має також використання освітніх онлайн-середовищ (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams), які забезпечують комплексність та гнучкість підготовки, поєднуючи навчальні матеріали з цифровими сервісами підтримки здоров'я. Важливим напрямом є впровадження мобільних застосунків і трекерів, що формують у студентів досвід застосування цифрових ресурсів для збереження власного здоров'я й майбутнього професійного благополуччя учнів.

Українські заклади вищої освіти вже напроцьовують практичний досвід у цьому напрямі: інтегровані курси в НПУ імені М. П. Драгоманова, електронні щоденники фізичної активності в ЧНУ імені Б. Хмельницького, мобільні застосунки для контролю стану здоров'я у Львівському державному університеті фізичної культури імені І. Боберського. Особливого значення набуває інтеграція таких практик у дистанційну освіту, що є актуальним в умовах воєнного стану.

Таким чином, синергія цифрової та здоров'язбережувальної компетентностей поступово утверджується як провідний орієнтир розвитку професійної підготовки педагогів в Україні.

У професійній підготовці майбутніх педагогів методи та засоби інтеграції здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей спрямовані на поєднання теоретичного засвоєння знань із практичним набуттям умінь у цифровому середовищі. До таких методів належать цифрове тренажування для формування рухових навичок і відпрацювання педагогічних ситуацій, інтерактивно-ігрові підходи для розвитку мотивації, стресостійкості та командної взаємодії, цифровий моніторинг фізичного та психоемоційного стану студентів, проблемно-орієнтоване навчання через кейси, а також рефлексивний аналіз власного досвіду і даних про здоров'я.

Ефективність цих методів забезпечується сучасними цифровими засобами: віртуальними симуляторами та VR/AR-технологіями, онлайн-платформами для інтеграції освітнього контенту з компонентами здоров'язбереження, мобільними додатками та пристроями для контролю фізичної активності і психоемоційного стану, мультимедійними ресурсами та електронними щоденниками здоров'я. Комплексне застосування методів і засобів формує у студентів цифрову грамотність, стресостійкість та готовність до педагогічної мобільності, що є основою інтегрованого підходу у сучасній педагогічній освіті.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведене дослідження засвідчило, що синергія здоров'язбережувальної та цифрової компетентностей у професійній підготовці майбутніх педагогів є ефективною умовою формування сучасного вчителя, здатного до інтегрованої діяльності в умовах цифрової трансформації освіти. Застосування міждисциплінарного підходу забезпечує цілісність освітнього процесу, сприяючи розвитку у студентів системного мислення, цифрової грамотності, навичок

саморегуляції та усвідомленого ставлення до власного здоров'я.

Цифрова компетентність, поєднана зі здоров'язбережувальною, розширює можливості для персоналізації навчання, впровадження цифрових сервісів моніторингу фізичного й психоемоційного стану, а також розвитку здорової освітньої екосистеми. Формування культури здоров'я набуває особливої ваги в умовах зростаючих цифрових навантажень, що підсилює потребу в комплексному підході до підготовки майбутніх педагогів. Така синергія сприяє становленню вчителя нового типу – носія цифрової й здоров'язбережувальної культури, готового до ефективної професійної діяльності в умовах постійних освітніх змін.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються у розробленні методичних моделей інтеграції здоров'язбережувального й цифрового компонентів у зміст педагогічних дисциплін, створенні інструментів для оцінювання рівня сформованості інтегрованих компетентностей, а також у вивченні ефективності впровадження цифрових технологій, орієнтованих на підтримку фізичного й психічного благополуччя студентів. Особливо актуальним є формування індикаторів цифрово-здоров'язбережувальної готовності майбутнього вчителя та апробація відповідного діагностичного інструментарію.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Барбашина К. Синергетичний підхід як інструмент дослідження міждержавних відносин. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2021. 13(2). С. 49–55.
2. Білоножко О. В. Здоров'язбережувальна компетентність як складова професійної культури педагога: особливості формування в умовах воєнного стану. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія «Педагогічні науки»*. 2024. 29(58). С. 40–52. DOI: [https://doi.org/10.58442/3041-1831-2024-29\(58\)-40-52](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2024-29(58)-40-52)
3. Бондар Н. Інтегрований підхід до формування іншомовної компетентності фахівців-філологів у теорії та практиці. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems* 2022. 64. С. 174–180. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-174-180>.
4. Вознюк О. В. Розвиток вітчизняної педагогічної думки: синергетичний підхід: *монографія* / за ред. проф. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2009. 184 с.
5. Дудко С. Г. Сучасні підходи до формування здоров'язбережувальної та здоров'ярозвивальної компетентностей учнів базової середньої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2023. 1(355). С. 80–87 URL: <http://hdl.handle.net/123456789/9763>
6. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: *монографія* / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ. 2022. 143 с.
7. Карташова Л. А. Цифрові технології для створення навчального середовища нового покоління як екосистеми. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи* : збірник матеріалів всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Київ, 3 березня 2022 р.). 2022. С. 28–31. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/731095/>.

8. Кицюк І., Науменко Н., Присяжнюк В. Європейський зелений курс: можливості та наслідки для українського бізнесу. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-87>.

9. Кравченко О. В. Творче освітнє середовище як умова підготовки до самовияву майбутнього викладача. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. (69. т. 2). С. 192–196. (Kravchenko, O. V. (2020). DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.38>.

10. Крамар С. Використання програмно-апаратного комплексу ARDUINO для підвищення цифрової компетентності вчителів. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи*: зб. матеріалів всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Київ, 3 березня 2022 р.). 2022. С. 48–52. Київ. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/731095/>.

11. Криштанович, С. В., Криштанович, М. Ф. (2023). Педагогічні умови формування педагогічної компетентності майбутніх викладачів у процесі змішаного навчання в закладі вищої освіти. *Академічні візії*. (25). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/717>.

12. Кучерявий, О. Г. (2022). Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД. 279 с.

13. Ларіна, Т. В. (2024). Професійно-педагогічна мобільність викладача в контексті креативності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. (216). С. 351–357. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-351-357>.

14. Луначек В. (2020). Компетентнісний підхід як методологія професійного розвитку працівника освіти. *Нова педагогічна думка*. № 2 (102). С. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2020-102-2-37-45>.

15. Мурашенко О. В. Інноваційна педагогічна діяльність майбутніх учителів початкових класів. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. 2023. Вип. 104. С. 43–49. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-104-7>.

16. Рідкодубська А. А. Практична спрямованість професійної підготовки працівників соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1 (40). С. 242–244. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/57876998-6412-41b9-92ad-867d4f04b851/content>.

17. Самілик, В. І., Кохно, Л. С. (2024). Формування здоров'язбережувальної компетентності в учнів під час вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут». *Інноваційна педагогіка*. (74). 77–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/74.12>.

18. Сипченко, В. І., Ткаченко, В. В. (2018). Здоров'язбережувальна компетентність як складник професійної майстерності працівників закладів вищої освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. (17). URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/3061>.

19. Усатова, І., Король, Т., Ведмедюк, А. (2024). Міждисциплінарний підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. (1). С. 51–57. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-1-51-57>.

20. Цуркан, М., Лясковська, А.-Х., Харовська, І. (2025). Здоров'язбережувальна компетентність педагога як основа компетентнісного підходу в сучасному освітньому процесі. *Педагогічна Академія: наукові записки*. (14). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14834426>.

21. Цюй Г. Синергетичний підхід: сутність і характерні особливості застосування в наукових дослідженнях з педагогіки мистецтва. *Науковий часопис НПУ імені*

М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. (27). С. 127–130. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2019.27.20>.

22. Щербан Т. Д., Хома П. П. Цифрова компетентність вчителя. *Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука»*. 2024. 1(36). С. 273–280. <https://msu.edu.ua/1076-2/>.

REFERENCES

1. Barbashyna, K. (2021). Synerhetychnyi pidkhd yak instrument doslidzhennia mizhderzhavnykh vidnosyn [Synergetic approach as a tool for the study of interstate relations]. *Filosofia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*. 13(2). S. 49–55. [in Ukrainian]

2. Bilonozhko, O. V. (2024). Zdorov'iazberezhuvai'na kompetentnist' yak skladova profesiinoi kul'tury pedahoha: osoblyvosti formuvannia v umovakh voiennoho stanu [Health-preserving competence as a component of a teacher's professional culture: features of formation under martial law]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity: Seriiia "Pedahohichni nauky"*. 29(58). S. 40–52. DOI: [https://doi.org/10.58442/3041-1831-2024-29\(58\)-40-52](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2024-29(58)-40-52) [in Ukrainian]

3. Bondar, N. (2022). Intehrovanyi pidkhd do formuvannia inshomovnoi kompetentnosti fakhivtsiv-filolohiv u teorii ta praktytsi [Integrated approach to the formation of foreign language competence of philologists in theory and practice]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*. 64. S. 174–180. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-174-180> [in Ukrainian]

4. Vozniuk, O. V. (2009). Rozvytok vitchyznianoï pedahohichnoi dumky: synerhetychnyi pidkhd [Development of domestic pedagogical thought: a synergetic approach] : monohrafiia / za red. prof. P. Yu. Saukh. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 184 s. [in Ukrainian]

5. Dudko, S. H. (2023). Suchasni pidkhody do formuvannia zdorov'iazberezhuvai'noi ta zdorov'iarozvyvai'noi kompetentnosti uchniv bazovoi serednoi osvity [Modern approaches to the formation of health-preserving and health-developing competences of basic secondary school students]. *Visnyk Luhanskoho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*. 1(355). S. 80–87. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/9763> [in Ukrainian]

6. Rebukha, L. Z. (Ed.). (2022). Innovatsiini tekhnolohii navchannia v umovakh modernizatsii suchasnoi osvity [Innovative learning technologies in the context of modernization of modern education] : monohrafiia. Ternopil : ZUNU. 143 s. [in Ukrainian]

7. Kartashova, L. A. (2022). Tsyfrovi tekhnolohii dlia stvorennia navchal'noho seredovyshcha novoho pokolinnia yak ekosystemy [Digital technologies for creating a new generation learning environment as an ecosystem]. *Tsyfrova kompetentnist' suchasnoho vchytelia Novoi ukrainskoi shkoly: zbirnyk materialiv vseukrains'koho naukovopraktychnoho seminaru* (Kyiv, March 3, 2022). S. 28–31. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/731095/> [in Ukrainian]

8. Kitsiuk, I., Naumenko, N., & Prysiazhniuk, V. (2023). Yevropeyskyi zelenyi kurs: mozhlyvosti ta naslidky dlia ukrains'koho biznesu [The European Green Deal: opportunities and consequences for Ukrainian business]. *Ekonomika ta suspil'stvo*. (56). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-87> [in Ukrainian]

9. Kravchenko, O. V. (2020). Tvorche osvithne seredovyshche yak umova pidhotovky do samoviyavu maibutnioho vykladacha [Creative educational environment as a condition for the self-expression of a future teacher]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitnii shkolakh*. 69(2). S. 192–196. DOI:

<https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.38> [in Ukrainian]

10. Kramar, S. (2022). Vykorystannia prohranno-aparatnoho kompleksu ARDUINO dlia pidvyshchennia tsyfrovoy kompetentnosti vchyteliv [Use of the ARDUINO hardware-software complex to improve teachers' digital competence]. *Tsyfrova kompetentnist' suchasnoho vchytelia Novoi ukrainskoi shkoly*. S. 48–52. Kyiv. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/731095/> [in Ukrainian]

11. Kryshchanovych, S. V., & Kryshchanovych, M. F. (2023). Pedahohichni umovy formuvannia pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv u protsesi zmishanoho navchannia v zakladi vyshchoi osvity [Pedagogical conditions for the formation of pedagogical competence of future teachers in blended learning]. *Akademichni vizii*. (25). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/717> [in Ukrainian]

12. Kucheriavii, O. H. (2022). Profesiyni i osobystisnyi rozvytok suchasnoho vchytelia [Professional and personal development of a modern teacher] : monohrafiia. Kropyvnytskyi : Imeks-LTD. 279 s. [in Ukrainian]

13. Larina, T. V. (2024). Profesiino-pedahohichna mobil'nist' vykladacha v konteksti kreatyvnosti [Professional and pedagogical mobility of a teacher in the context of creativity]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauk*. (216). S. 351–357. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-351-357> [in Ukrainian]

14. Luniachek, V. (2020). Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohiia profesiinoho rozvytku pratsivnyka osvity [Competence-based approach as a methodology for professional development of educators]. *Nova pedahohichna dumka*. 2(102). S. 37–45. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2020-102-2-37-45> [in Ukrainian]

15. Murashchenko, O. V. (2023). Innovatsiina pedahohichna dial'nist' maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Innovative pedagogical activity of future primary school teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats'. Pedahohichni nauky*. 104. S. 43–49. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-104-7> [in Ukrainian]

16. Ridkodubskaya, A. A. (2017). Praktychna spriamovanist' profesiinoy pidhotovky pratsivnykiv sotsial'noi sfery [Practical orientation of professional training of social workers]. *Naukovyi visnyk Uzhhorod's'koho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsial'na robota*. 1(40). S. 242–244. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/57876998-6412-41b9-92ad-867d4f04b851/content> [in Ukrainian]

17. Samilyk, V. I., & Kokhno, L. S. (2024). Formuvannia zdorov'iazberezhuvai'noi kompetentnosti v uchniv pid chas vyvchennia intehrovanooho kursu "Zdorov'ia, bezpeka ta dobrobut'" [Formation of students' health-preserving competence in the integrated course "Health, Safety and Well-being"]. *Innovatsiina pedahohika*. (74). S. 77–81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/74.12> [in Ukrainian]

18. Sypchenko, V. I., & Tkachenko, V. V. (2018). Zdorov'iazberezhuvai'na kompetentnist' yak skladnyk profesiinoy maisternosti pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osvity [Health-preserving competence as a component of the professional mastery of higher education employees]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Serii: Pedahohichni nauky*. (17). URL: <https://ped-ejournal.edu.ua/article/view/3061> [in Ukrainian]

19. Usatova, I., Korol, T., & Vedmediuk, A. (2024). Mizhdystsiplinarnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Interdisciplinary approach in the professional training of future specialists]. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Serii: Pedahohichni nauky*. (1). S. 51–57. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2024-1-51-57> [in Ukrainian]

20. Tsurkan, M., Liaskovska, A.-Kh., & Kharovska, I. (2025). Zdorov'iazberezhuvai'na kompetentnist' pedahoha yak osnova kompetentnisnoho pidkhodu v suchasnomu osvitu'omu protsesi [Teacher's health-preserving competence as the basis of the competence-based approach in the modern educational process]. *Pedahohichna akademiia: naukovyi zapysk*. (14). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14834426> [in Ukrainian]

21. Tsiui, H. (2019). Synerhetychnyi pidkhid: sutnist' i kharakterni osoblyvosti zastosuvannia v naukovykh doslidzhenniakh z pedahohiky mystetstva [Synergetic approach: essence and features of application in scientific research on art pedagogy]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii: Teoriia i metodyka mystet's'koi osvity*. (27). S. 127–130. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2019.27.20> [in Ukrainian]

22. Shcherban, T. D., & Khoma, P. P. (2024). Tsyfrova kompetentnist' vchytelia [Teacher's digital competence]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Osvita i nauka"*. 1(36). S. 273–280. URL: <https://msu.edu.ua/1076-2/> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

УСАТОВА Ірина – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спортивних ігор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: синергія здоров'язбережувальної та цифрової компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів: міждисциплінарний підхід.

ВЕДМЕДІУК Артем – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: синергія здоров'язбережувальної та цифрової компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів: міждисциплінарний підхід.

УСАТОВ Богдан – аспірант кафедри освітнього менеджменту, артменеджменту і соціальної роботи Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: синергія здоров'язбережувальної та цифрової компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів: міждисциплінарний підхід.

ШМИГОЛЬ Роман – аспірант кафедри освітнього менеджменту, артменеджменту і соціальної роботи Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наукові інтереси: синергія здоров'язбережувальної та цифрової компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів: міждисциплінарний підхід.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

USATOVA Iryna – Ph.D in Pedagogy, Senior Teacher of the Department of Sports Games Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy.

Scientific interests: synergy of health-preserving and digital competence in the professional training of future teachers: an interdisciplinary approach.

VEDMEDIUK Artem – Ph.D in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Educatio, Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy.

Scientific interests: synergy of health-preserving and digital competence in the professional training of future teachers: an interdisciplinary approach.

USATOV Bohdan – Graduate Student, Department of Educational, Art and Socio-Cultural Management and Social Work Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy.

Scientific interests: synergy of health-preserving and digital competence in the professional training of future teachers: an interdisciplinary approach.

SHMYHOL Roman – Graduate Student, Department of Educational, Art and Socio-Cultural Management and Social Work Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy.

Scientific interests: synergy of health-preserving and digital competence in the professional training of future teachers: an interdisciplinary approach.

Стаття надійшла до редакції 51.10.2025 р.

Стаття прийнята до друку 25.10.2025 р.

УДК 371.13:17.022.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-301-304

ЧИСТЯКОВА Ірина –

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач аспірантури і докторантури
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8645-510X>
e-mail: pedagogyniversitet2017@gmail.com

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

У статті проаналізовано педагогічну практику як важливий етап професійного становлення майбутнього вчителя історії, у межах якого відбувається формування морально-етичних якостей особистості. В умовах сучасних трансформацій української освіти посилюється потреба у вчителів, який не лише володіє фаховими знаннями, але й демонструє високий рівень моральної відповідальності, здатний бути взірцем для учнів, виховуючи у них толерантність, справедливість, повагу до інших і громадянську свідомість. Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки вчителя історії у закладах вищої освіти. Предметом – педагогічна практика як чинник формування морально-етичних якостей здобувача освіти. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та емпіричне узагальнення ролі педагогічної практики у вихованні етичної культури майбутніх педагогів.

У дослідженні застосовано методи аналізу наукових джерел, нормативно-правових документів, методичних матеріалів закладів вищої педагогічної освіти України, а також узагальнення результатів педагогічної практики. Проаналізовано вимоги сучасних освітніх стандартів до морального обличчя вчителя, роль наставника й педагогічного середовища, вплив взаємодії з учнями, участі у виховних заходах, формального й неформального зворотного зв'язку.

Результати дослідження підтверджують, що саме у процесі педагогічної практики закладається моральна зрілість майбутнього вчителя: формується професійна відповідальність, здатність до етичного вибору, педагогічна рефлексія, уміння будувати толерантні й поважні стосунки. Практика слугує простором для втілення принципів гуманізму, академічної доброчесності, справедливості та педагогічного партнерства.

Ключові слова: морально-етичні якості, педагогічна практика, професійна підготовка, вчитель історії, заклад вищої освіти.

CHYSTYAKOVA Iryna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of Postgraduate and Doctoral Studies at
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8645-510X>
e-mail: pedagogyniversitet2017@gmail.com

THE ROLE OF PEDAGOGICAL PRACTICE IN THE FORMATION OF MORAL AND ETHICAL QUALITIES OF A FUTURE HISTORY TEACHER

The article examines pedagogical internship as a key stage in the professional formation of future history teachers, during which the development of moral and ethical qualities is actualized. In the context of modern transformations in the Ukrainian education system, there is an increasing need for teachers who not only possess professional knowledge but also demonstrate high standards of moral responsibility and serve as ethical role models for students. The object of the study is the process of professional training for future history teachers in higher education institutions. The subject is pedagogical practice as a factor in the formation of moral and ethical characteristics in future educators. The purpose is to provide a theoretical justification and generalization of the role of teaching practice in fostering ethical culture among future teachers.

The research methodology includes analysis of scientific sources, national educational legislation, and methodological guidelines from Ukrainian pedagogical universities, as well as the generalization of observations made during internships. The article analyzes the requirements of modern educational standards for the moral image of a teacher, the role of mentorship and school environments, student–pupil interaction, participation in educational activities, and feedback systems.

The findings confirm that pedagogical practice is a crucial space for the development of ethical maturity: it cultivates professional responsibility, ethical decision-making, pedagogical reflection, and the ability to build respectful and tolerant relationships. Teaching practice becomes a real-life environment for implementing the principles of humanism, academic integrity, justice, and pedagogical partnership.

Key words: moral and ethical qualities, teaching practice, professional training, history teacher, higher education institution.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасному освітньому просторі вчитель виступає не тільки носієм історичних знань, а

й моральним авторитетом для учнів. В умовах демократичної суспільної трансформації саме педагог стає носієм і транслятором загально-